

Beke György haló porainak hazaérkezésére

átjátok, feleim szemetekkel, mik vagyunk, bizony por és hamu vagyunk – hangzott el mintegy ezer esztendeje a magyar nyelv legbecesebb korabeli emlékében, a *Halotti Beszéd*ben, és ismételték eleink azóta sokszor hetedízigen a mostanihoz hasonló alkalmakkor. Uzon szülöttére, néhai Beke György esetében a „por és hamu” állapot a maga valóságában is érvényes, de szimbolikus is, a budapesti szertartást követő uzoni temetés a szülőföldhöz, ennek hitéhez és népéhez való kötődés jelképe is. Beke Györgyöt Háromszék, Székelyföld, Erdély saját halottjának tekinti, mint ahogyan a Kárpát-medence, az egész magyarság is pótolhatatlan veszteségként éli meg halálát.

Sok esztendővel ezelőtt a háromszéki Uzonban felsíró Beke-gyermek, apai ágon a jó nevű Bekék, anyai ágon a magyar szabadságharcban, a jobbagyfelszabadításért és társadalmi egyenlőségért verekedő Pünkösdiék sarja.

Beke György nemcsak a szó fizikai értelmében járta keresztül-kasul ezt a térséget, hanem szellemileg is birtokba vette. Így vált oly módon gazdag emberré, hogy másokat is gazdagíthasson.

Drága halottunk életútja is példázat, tollát vezető, egyéniségét formáló, de, lévén erőteljes egyéniség, maga is alakította, meghatározta ezt az utat. Már a kezdetekben ez történt. Mikor uzoni családját vagyonától, földi javaitól megfosztotta a kommunista hatalom, a Beke-fiú már vagyonos ember a maga módján, tehetségének és a Székely Mikó Kollégium szellemiségének köszönhetően kortársai ígéretes tollforgatóként figyelhetnek fel rá. Az írással, az újságírással már fiatalon elkötelezi magát. Az indulás esztendei később sorsformáló évekké állnak össze, a sors csapásainak kiszolgáltatott családja és az író környezetét érő megpróbáltatások, a próbatételek sora eme közösség elkötelezettjévé edzik. Apja, kevéske földbirtokkal, kuláklistára került, újságíró fia osztályharcos alapon ellenségnek minősült, de tehetsége, erkölcsi tartása rést ütött ezeken a korlátokon, és ha a hazulról hozott névvel, a kor szegényére nem boldogulhatott, újságírói álnéven publikált a román fővárosban.

Ettől kezdve örökös védelmezőjévé válik ennek az igen népes, Székelyföld esetében a kitartásban, becsületességben, jót akarásban, munkabírásban és szellemi törekvéseiben a társadalom s az emberi tartás gerincét jelentő társadalmi rétegnek. Senki kitartóbban, következetesebben és eredményesebben nem szólt, nem szólhatott erről a középrétegről, a gazdaemberekről és a gazdaszellemről, a középosztályhoz tartozó falusi és városi értelmiségiről, a hivatalviselő és hivatást teljesítők tömegéről, mint Beke György. A paraszt terminust, székely emberként jóformán

nem is használta, jó érzéssel kerülte ezt, ha moldvai tájakon barangolt, akkor is a gazdálkodót, a gazdaembertípust kereste, s ha egykori szülőhelyén nem lelhetette fel a gazdaembert, mert az kényszerből „elment kapusnak, holott az apja sírját kellett volna megbotoznia”, azaz lázadnia kellett volna, akkor Beke György az elűzöttek után gyalogolt, buszra, később az elnyűhetetlen Skodába ült, hogy ezeknek az embereknek emberi helytállását ott, a megváltozott környezetben érje tetten és mutassa fel.

Társadalmi kötődései ehhez a népréteghez annyira erősek, hogy szülőföldjétől, az uzoni közösségtől távoli földön is ezeknek az embereknek a szóértője és szószólója volt.

Ténykedésének földrajzi dimenzióit ennek szellemi magassága és történelmi mélysége, a gyökérezet és a lombzat arányossága egészíti ki. Két évtizednél is hosszabb bukaresti tartózkodása idején a magyarság szellemi peremvidékéről lehullott értékeket gyűjtötte egybe, és építette be a magyar köztudatba. Szellemi barangolásainak hozadékát mesterien ágyazta be céltudatos földrajzi kóborlásaiba, a terepezés életelemévé, éltető közegévé vált, írói bravúrral illesztette egymáshoz a kultúrák érintkezésének mezsgyéjére szorult szellemi értékeket.

A szórványmagyarság apostola volt, de egyben műfajteremtő író is. Többnyire a Beke-művek révén váltak közhasználatú és közhasznú fogalmakká az olyan szavak, mint a riportregény, riportnovella, szociográfiai riport. Nem összemosta a műfajhatárokat, hanem mint fölöslegessé vált fércet húzta ki az elbeszélés jól szabott szövetéből, a valóság talapzatára állította az elképzeltet, a fikciót, az elvonatkoztatottat. Új tartalmakkal dúsította a fogalmakat megtestesítő szavakat is. Ennek talán legjellemzőbb példája a barangolás, a barangoló szó.

Régebbi kiadványok a *barangolás* igét még „céltalanul, ide-oda, össze-vissza jár-ke, bolyong, kóborol” jelentésűként értelmezik, Beke György riportfolyamaiban és riportregényeiben, többször alkotásai címébe is beemelve a céltudatosság, az értelmes utazás, a kutatás és felfedezés tartalmával és izgalmával dúsítja a szó jelentését.

Beke, a *barangoló* a szó fizikai, földrajzi értelmében is bejárta, belakta a magyarság Kárpát-medencei és ezen kívüli élettereit, szálláshelyeit. Orbán Balázs, híres munkájában, a Székelyföld leírásában Erdély egy szeletét hozta hozzánk látható és értelmezhető közelségbe. Beke György Erdély egészének a lényegét, magyar esszenciájának édes-kesernyős ízét és zamatát, lelki aromáit hozta minden érzék-szervünkkel érzékelhető, elérhető helyzetbe, és mintegy ráadásként erre a területre, terület asztalkára ráhelyezte, illetve ehhez hozzávarrta Moldvát is. A Szeret menti csángók ország-világát tulajdonképpen ő egyesítette először Erdéllyel, ő idézte eléink hol riasztó jövőnként, hol az elpusztíthatatlanság és a kifogyhatatlanság példájaként.

A bukaresti embermasszából ő válogatott össze egy százezres magyar városra való. Mint valami varázsmester vagy színi direktor és rendező a történelmi helyzeteket, a kulisszák mögött színpadra hívott olyan elfelejtett vagy sohasem ismert személyiségeket, akik az emberi és a magyar helytállás példaképeivé magasztosultak.

Beke György életművében a barangolás kulcsszó, de nem magányos, nincs egyedül az életmű ötvennél is számosabb kötetében, a betűmilliók sorában, mert melléáll a *szórvány* szavunk. Ez is mindig mementóként billen elénk, megmaradni, együttmaradni sugallattal.

Mostani – utolsó – hazabarangolása bennünket szólít majd, hogy mielőtt az ő útjára térnénk, műveiben barangoljunk, s az ezekben foglaltakból vegyünk mértéket, és állítsunk mércét, hogy maradékaink újabb századokon át céltudatosan, helyükön maradvá és helytállva barangolhassanak ebben a térségben.

Látjátok feleim szemetekkel, mik vagyunk, bizony por és hamu vagyunk. Testünk földi maradványa porrá lesz ugyan, de ebből a porból és hamuból majdan erős gyökérszerű, dús lombosított fák, illatos virágok, bő termést hozó cserjék kell nőjenek, és nem gyomfélék, mert a mi Beke Györgyünknek és társainak magvetése nemesített és nemesítő volt. ☒